

Yalın, Düşman, Dahi: Ernest Hemingway

Boğa Güreşleri: Tarihi, Anlamı ve Hemingway'in Bakış Açısı

Nihan Gülen

Aralık 2025

Sanat, Vahşet ve Trajedi Arasında Kadim Bir Gelenek

Boğa güreşi; kökeni antik boğa kültlerine dayanan, zamanla İspanya'nın "Fiesta Nacional"ı haline gelen çok katmanlı bir fenomendir.

Bu bir spor değildir; ölüm ve yaşam arasındaki ilişkiyi, insanın doğa karşısındaki duruşunu ve kaderi sorgulayan trajik bir performanstır.

Bu sunumda üç ana eksen keşfedeceğiz:

- 1. Ritüel:** Tarihi kökenleri, kültürel kodları ve arenadaki kuralları.
- 2. Anlam:** Ernest Hemingway'in bu ritüeli neden "hayatın metaforu" olarak gördüğü.
- 3. Miras:** Geleneğin modern dünyadaki etik ikilemi ve geleceği.

Kökler: Boğanın Kutsal Olduğu Zamanlar

Boğa güreşinin kökenleri, bir gösteriden çok bir tapınma eylemiydi. Mezopotamya ve Akdeniz havzasında boğa; gücü, doğurganlığı ve erkekliği simgeleyen kutsal bir varlıktı.

- **Minos Uygarlığı:**

Girit'teki "taurokathapsia" oyunlarında gençler, boğaların üzerinden atlayarak cesaretlerini sergilerdi.

- **Roma İmparatorluğu:**

Gladyatör dövüşleri ve mızraklı av sahneleri, modern güreşin atası sayılır.

- **Dini Anlam:**

Boğanın kurban edilmesi, toprağın bereketini ve yaşamın devamlılığını sağlayan kutsal bir törendi.

Kutsal Kurbandan Ulusal Spora

Antik Dönem: Girit'te 'Taurokathapsia', Roma'da gladyatör dövüşleri. Boğa; güç ve bereket sembolü.

18. Yüzyıl: Sadece soyluların at sırtında yaptığı aristokratik bir hobi.

1726: Kral V. Felipe'nin yasağı sonrası halkın güreşi devralması ve yaya matadorun doğuşu.

Arenanın Sınırları Yoktur

İspanya: Ölümle dansın sanatı; “La Fiesta Nacional”.

Portekiz: Boğanın öldürülmediği atlı bir gösteri; ‘Cavaleiro’.

Fransa: Boğanın bir yıldız olduğu, zarar görmediği atletik bir oyun; ‘Course Camargaise’.

Meksika: Dünyanın en büyük arenasıyla derin bir gelenek; “Plaza México”.

Türkiye: Hayvanın öldürülmediği, bir “barıştıрма” şenliği; Artvin/Kafkasör.

‘La Fiesta Nacional’: Bir Ulusun Ruh Aynası

İspanya için boğa güreşi bir spordan öte, ‘Ulusal Bayram’dır. Katolik ritüelleri, onur kavramı ve sanatla iç içe geçmiştir.

Dini Bağ

Gösteriler genellikle bir şehrin koruyucu azizi onuruna düzenlenen festivallerin (feria) merkezinde yer alır. Matadorlar arenaya çıkmadan önce şapelde dua ederler.

Kültürel Sembolizm

Arena, bir metafor sahnesidir. Boğa (vahşi doğa) ile Matador (insan aklı ve zarafeti) arasındaki mücadele, kaosun estetik tarafından terbiye edilmesidir.

Traje de Luces (Işıklar Elbisesi)

Matadorun giydiği bu pırıltılı, ağır işlemeli kıyafet, onu sıradan bir insandan mitolojik bir kahramana dönüştürür.

Sanata İlham

Goya ve Picasso'nun tablolarından, Paso Doble dansına kadar İspanyol sanatının ruhunda boğa vardır.

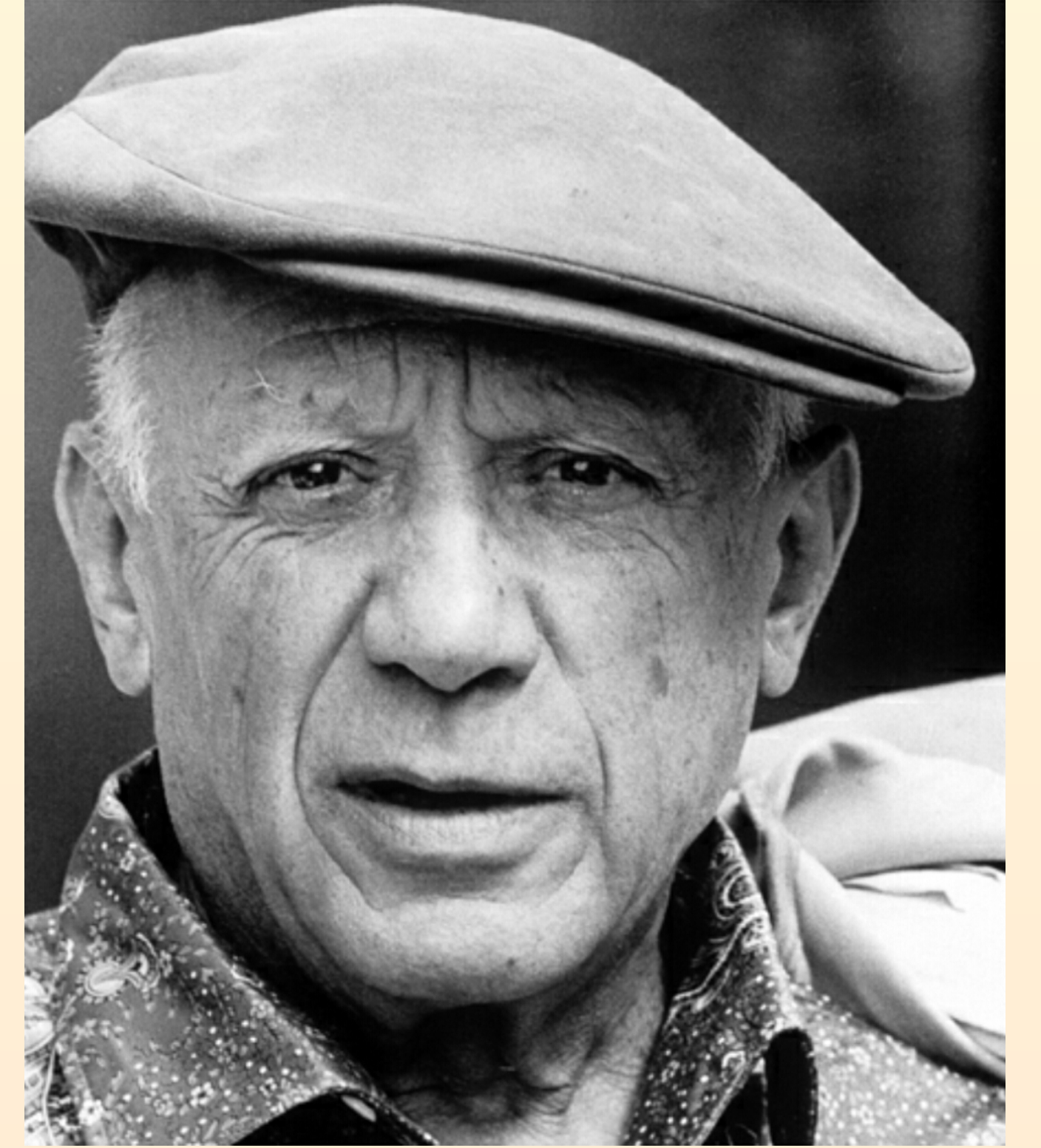

- ***Francisco Goya'nın Bahsedilen Eserleri***

- ***Pablo
Picasso'nun
Bahsedilen
Eseri***

Ernest
HEMINGWAY

Tehlikeli Yaz
Bütün Eserleri 6

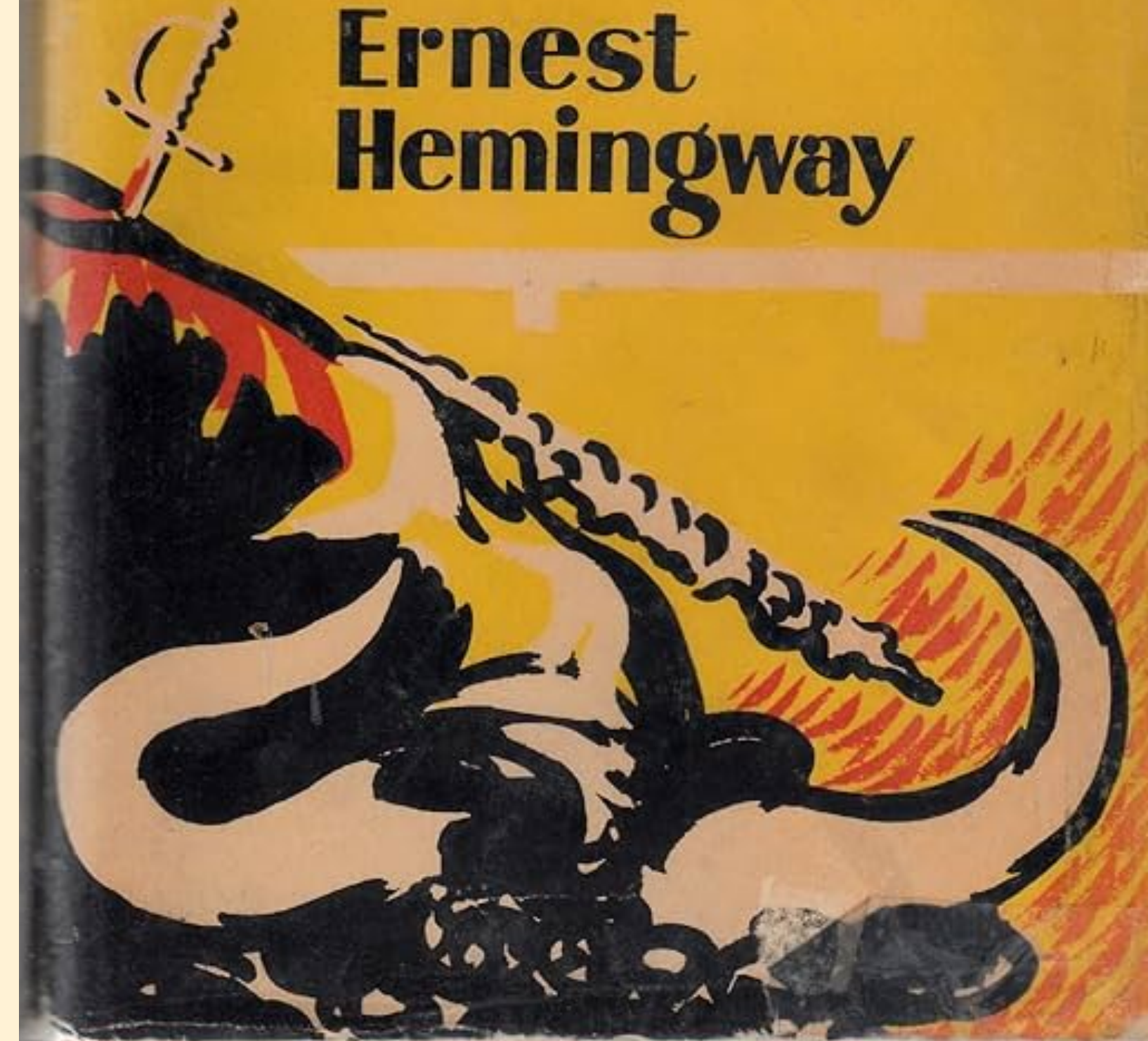
James A. MICHENER'in öyküleriyle

kitapyurdu.com

death in the
afternoon

**Ernest
Hemingway**

Arenadaki Dram: Üç Perdelik Bir Trajedi (Tercios)

1. ****Tercio de Varas (Mızraklar Sahnesi):**** Atlı picadorlar, boğanın boyun kaslarını mızrakla zayıflatarak saldırganlığını test eder ve matador için kontrol edilebilir hale getirir.

2. ****Tercio de Banderillas (Renkli Şeritler Sahnesi):**** Matadorun yardımcıları, boğanın omuzlarına kancalı sopalar saplayarak onu daha da yorar ve öfkesini canlı tutar.

3. ****Tercio de Muerte (Ölüm Sahnesi):**** Final. Matador, muleta (kırmızı pelerin) ile sanatsal ve riskli hareketler sergileyerek boğayı domine eder ve son vuruş olan "estocada" (kılıç darbesi) ile hayatına son verir.

İspanya'nın Ruhü: "Fiesta"dan Daha Fazlası

Boğa güreşi, İspanyol ruhunun ve kimliğinin bir yansımasıdır:

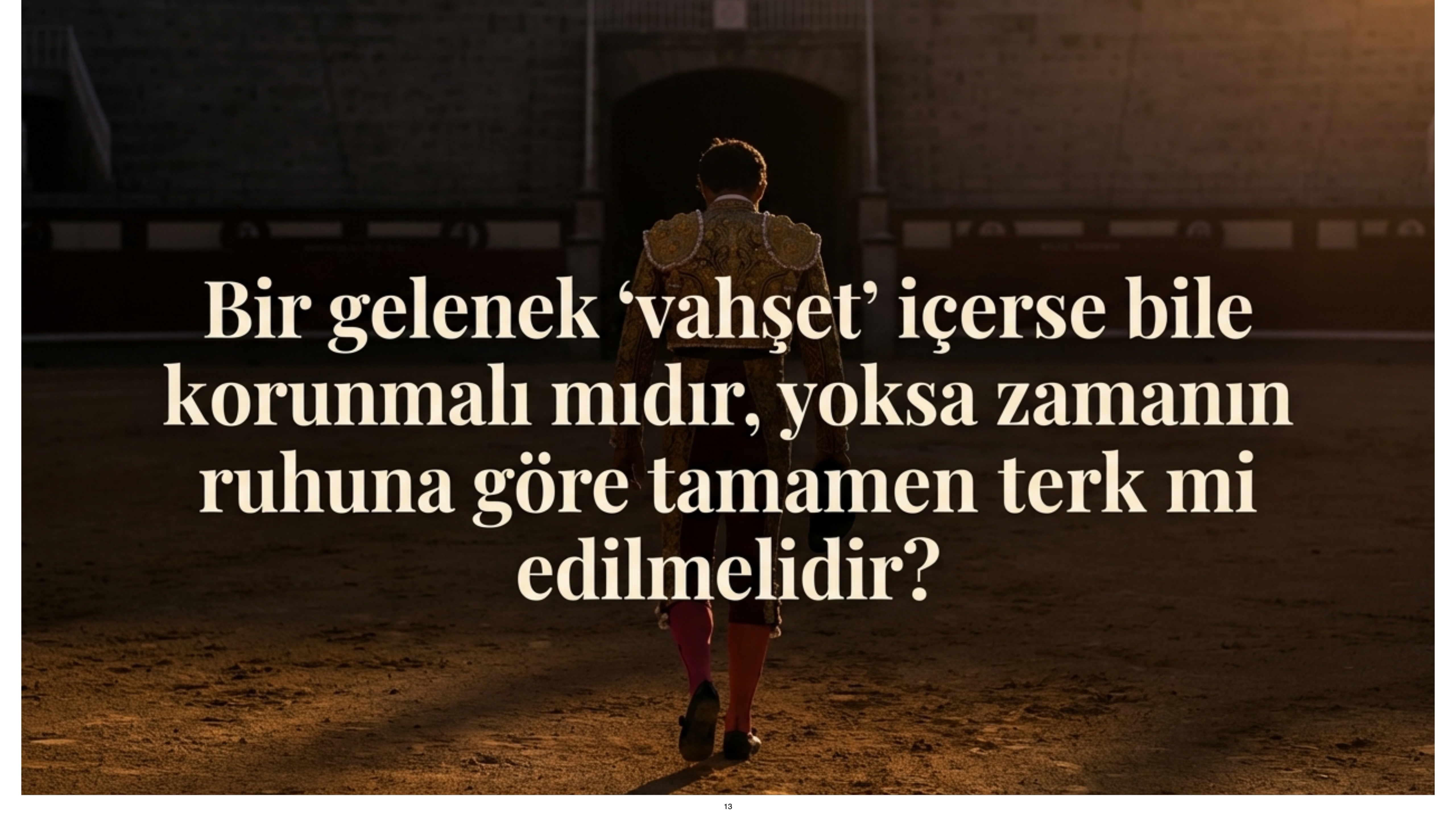
- **Din ve Kader:** Festivaller genellikle bir azizi anmak için düzenlenir. Matadorlar arenaya çıkmadan önce şapellerde dua eder. Mücadele, insanın kader ve ölümle yüzleşmesinin bir alegorisidir.
- **Doğa vs. Medeniyet:** Boğa, vahşi ve kaotik doğayı; matador ise akıllı, tekniği ve medeniyeti temsil eder. Bu, aklın kaba kuvveti estetikle terbiye etmesidir.
- **Sanata İlham:** Goya ve Picasso'nun tablolarından Lorca'nın şiirlerine, Paso Doble dansının ritimlerine kadar İspanyol sanatının DNA'sına işlemiştir.
- **"Pundonor" (Onur):** Mesele sadece öldürmek değil, bunu cesaret, zarafet ve kurallara sadakatle yapmaktır.

Olé! ve Arenanın Gizli Lisanı

Arenanın kendine has bir dili ve ödöl sistemi vardır:

- **“Olé!”:** Kökeni Arapça “Vallahi” (Allah adına) kelimesine dayanan bu nida, performansın ilahi bir mükemmelliğe ulaştığı anlarda seyircinin takdirini ifade eder.
- **Faena:** Matadorun muleta ile yaptığı sanatsal hareketlerin bütününe verilen isimdir. Bir “eser” olarak görülür.
- **Índulto (Af):** Olağanüstü cesaret gösteren bir boğa (“Toro Bravo”), halkın beyaz mendillerini sallamasıyla affedilebilir. Bu, bir boğa için en büyük onurdur; çiftliğine döner ve damızlık olarak yaşar.
- **Günlük Dile Etkisi:** “Coger el toro por los cuernos” (sorunla yüzleşmek) veya “Echar un capote” (yardım etmek) gibi birçok deyim, İspanyolcada günlük hayata yerleşmiştir.

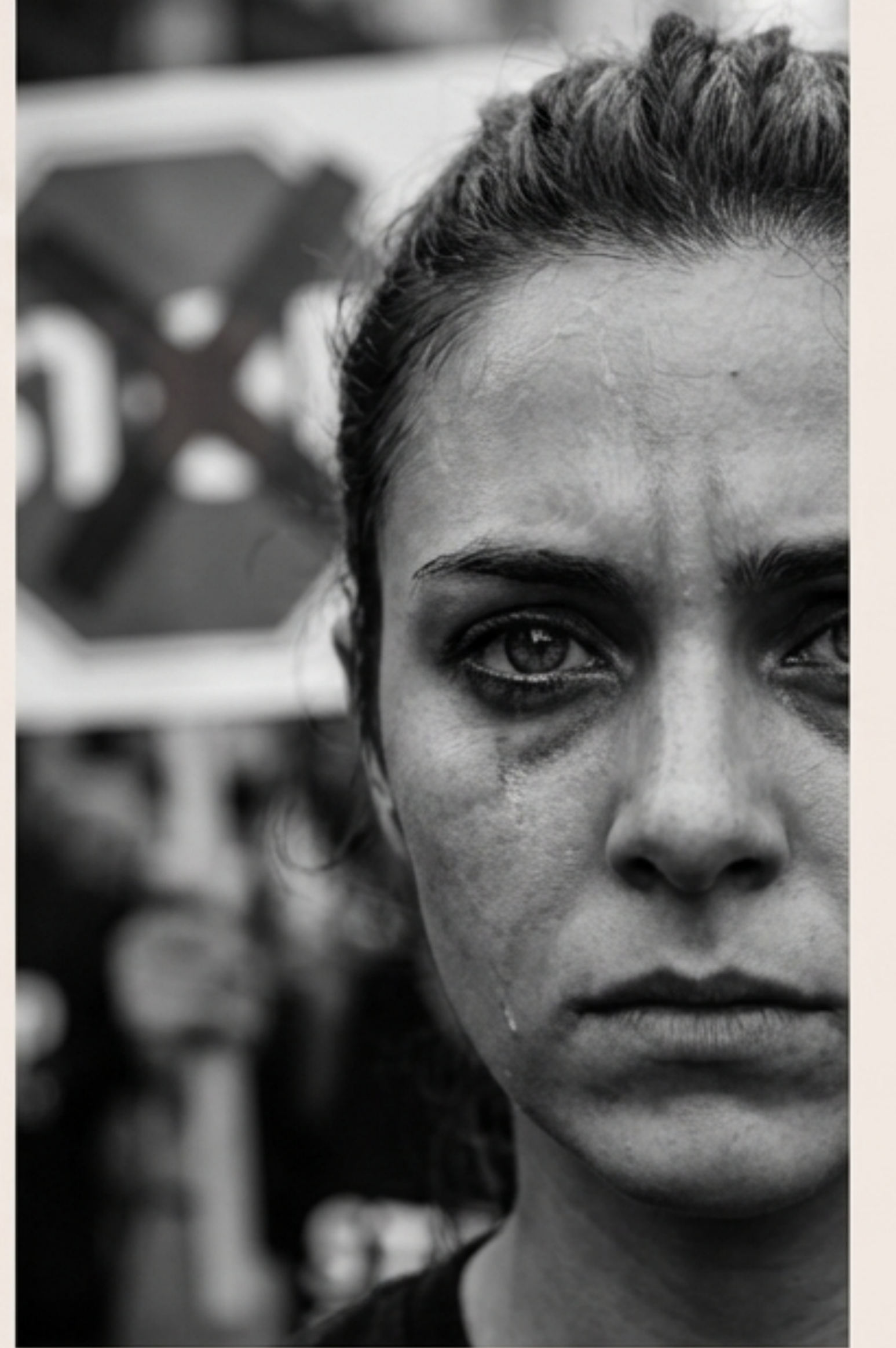
A person wearing a historical costume with a gold-embroidered jacket and red stockings is walking away from the camera towards a large stone archway. The scene is set at sunset, with warm golden light illuminating the person and the ground. The text is overlaid in the center of the image.

**Bir gelenek ‘vahşet’ içerse bile
korunmalı mıdır, yoksa zamanın
ruhuna göre tamamen terk mi
edilmelidir?**

Çatışan Dünyalar: Sanat mı, Vahşet mi?

21. yüzyılda, boğa güreşi en temel değerlerimizle çatışıyor. Bir yanda yüzlerce yıllık bir kültürel miras, sanat ve gelenek savunusu; diğer yanda ise hayvan hakları, empati ve modern etik anlayışı var. Bu, iki farklı bakış açısının ve iki farklı dünyanın mücadelesidir.

Perde Kapanırken: Sanat mı, Sistematik İşkence mi?

****Savunucuların Argümanları:**

- Bu bir sanattır, trajedi oyunudur.
- "Toro Bravo" (Dövüş Boğası) neslini korur.
- Ekonomik ve turistik bir değerdir.

****Karşıtların Argümanları:**

- Hayvana sistematik işkencedir.
- Adil olmayan, kurgulanmış bir dövüştür.
- Modern etik değerlerle uyumsuz.

Savunucuların Sesi: "Bu Bir Sanat, Spor Değil"

Boğa güreşi savunucuları, geleneğin yüzeysel bir eleştiriyile anlaşılamayacağını savunur. Onların temel argümanları şunlardır:

- **Sanat ve Trajedi:** "Bu bir spor müsabakası değil, ölüm ve yaşam arasındaki dansı anlatan bir performans sanatıdır. Matador bir atlet değil, bir sanatçıdır."
- **Türün Korunması:** "'Toro Bravo' (Dövüş Boğası) ırkı, sadece bu gösteriler sayesinde neslini sürdürmektedir. Bu hayvanlar, hayatlarının büyük kısmını meralarda özgürce ve en iyi şartlarda geçirirler."
- **Ekonomik ve Kültürel Katkı:** "İspanya gibi ülkelerde binlerce kişiye istihdam sağlayan, turizm geliri yaratan ve ulusal kimliğin bir parçası olan dev bir endüstridir."

Karşıtların Çılgılığı: "Eğlence Adı Altında İşkence"

Hayvan hakları aktivistleri ve geleneğe karşı çıkanlar için boğa güreşi, sanat kisvesi altında meşrulaştırılmış bir vahşettir.

- **Sistematik İşkence:** "Hayvanın arenaya çıkmadan önce zayıflatılması, mızraklarla kanatılması ve dakikalarca süren bir stres ve acı içinde öldürülmesi, 'eğlence' olarak kabul edilemez."
- **Adil Olmayan Mücadele:** "Bu bir düello değildir. Bir yanda silahları, stratejisi ve yardımcıları olan bir matador, diğer yanda ise yorgun düşürülmüş, kafası karışmış ve kaçıışı olmayan bir hayvan vardır. Mücadele en başından beri adil değildir."

Değişen Dünya Haritası: Yasaklar ve Kısıtlamalar

Son yirmi yılda artan toplumsal bilinç, boğa güreşini birçok bölgede yasal olarak sona erdirdi veya kısıtladı.

İspanya (Katalonya ve Kanarya Adaları): 1991'de Kanarya Adaları ve 2010'da Katalonya yasakladı. (Not: Anayasa Mahkemesi Katalonya yasağını iptal etse de, pratikte güreşler düzenlenmiyor.)

Kolombiya: 2024'te ülke çapında boğa güreşlerini tamamen tamamen yasaklayan tarihi bir yasayı onayladı. Yasanın 2027'de yürürlüğe girmesi bekleniyor.

Meksika: Başkent Mexico City'deki dünyanın en büyük arenası sık sık mahkeme kararlarıyla kapatılıyor. Birçok eyalette ise tamamen yasak.

Diğerleri: Portekiz, Fransa ve ABD gibi ülkelerde "kansız" veya değiştirilmiş versiyonları uygulanıyor.

Kan Olmadan Gelenek Mümkmün mü? Alternatifler

Artan tepkiler karşısında, bazı bölgeler geleneği hayvanın ölmediği veya zarar görmediği formlarda yaşatmaya çalışıyor.

Portekiz Usulü (Cavaleiro)

Boğa arenada öldürölmez, gösteri sonunda canlı olarak çıkarılır.

Fransız 'Course Camarguaise'

Amaç boğayı öldürmek değil, boynuzlarındaki püskülleri kapmaktır. Boğa bir yıldızdır ve zarar görmez.

ABD 'Bloodless Bullfighting'

Matadorlar, boğanın sırtındaki cırt cırtlı yeleğe yapışkanlı mızrakları tutturmaya çalışır.

Önemli Not: Türkiye'deki Artvin/Kafkasör güreşleri de bu kategoride değerlendirilebilir; amacı öldürmek değil, boğalar arası hiyerarşiyi barışçıl bir şenlikle kurmaktır.

Güneş Batar mı? Gelenegın Geleceği

Toplumsal baskı ve değişen değerler, gelenegi geri dönölmez bir şekilde dönüştürüyor:

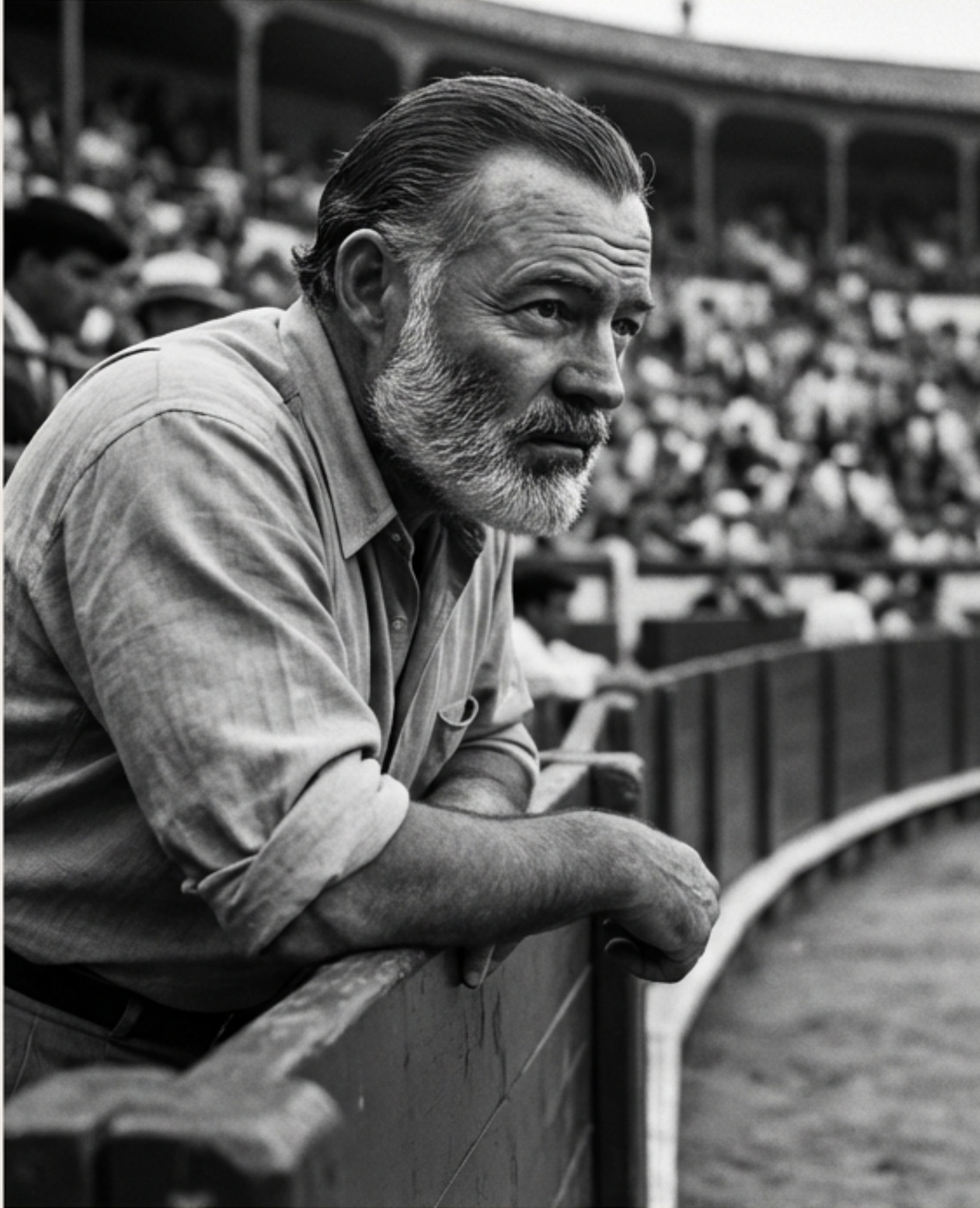
"Kanlı Olmayan" Alternatifler:

- **Portekiz:** Boğa arenada öldürölmez.
- **Fransa (Course Camarguaise):** Amaç boğayı öldürmek değil, boynuzlarındaki kurdeleleri almaktır. Boğa bir yıldızdır.
- **ABD (Bloodless Bullfighting):** Boğanın sırtına cırt cırtlı yelek giydirilir.

**Yasaklar:

- Kolombiya (2024'te yasaklandı), İspanya'nın Katalonya ve Kanarya Adaları bölgeleri, Meksika'nın birçok eyaleti gibi yerlerde yasaklandı veya fiilen sona erdi.

Sonuç: Genç nesillerin ilgisinin azalmasıyla birçok arena, konser salonuna veya AVM'ye dönüşüyor.

Hemingway'in Gözünden: 'Sadece Üç Gerçek Spor Vardır'

Yazar Ernest Hemingway için boğa güreşi, yaşam ve ölümün en saf haliyle yüzleştiği bir "trajedi sanatı" idi. I. Dünya Savaşı'nın anlamsızlığından sonra, arenada onur, kural ve cesaret gibi kayıp değerleri buldu.

"Sadece üç gerçek spor vardır: Boğa güreşi, motor yarışları ve dağcılık. Geriye kalan her şey sadece oyundur."

- **Gerçek Ölüm Riski (Matador Gold, #D4AF37):** Onu çeken şey "gerçek ölüm riski" idi. Boğa güreşini, insanın korkusuyla yüzleştiği ve onu "zarafetle" yendiği bir ritüel olarak gördü. Matador, "stres altında zarafet" (grace under pressure) kavramının vücut vücut bulmuş haliydi.
- **"Güneş de Doğar' (Matador Gold):** Bu romanıyla, savaş sonrası değerlerini yitirmiş 'Kayıp Kuşak' için arenanın nasıl bir anlam ve düzen mabedi olduğunu tüm dünyaya anlattı.

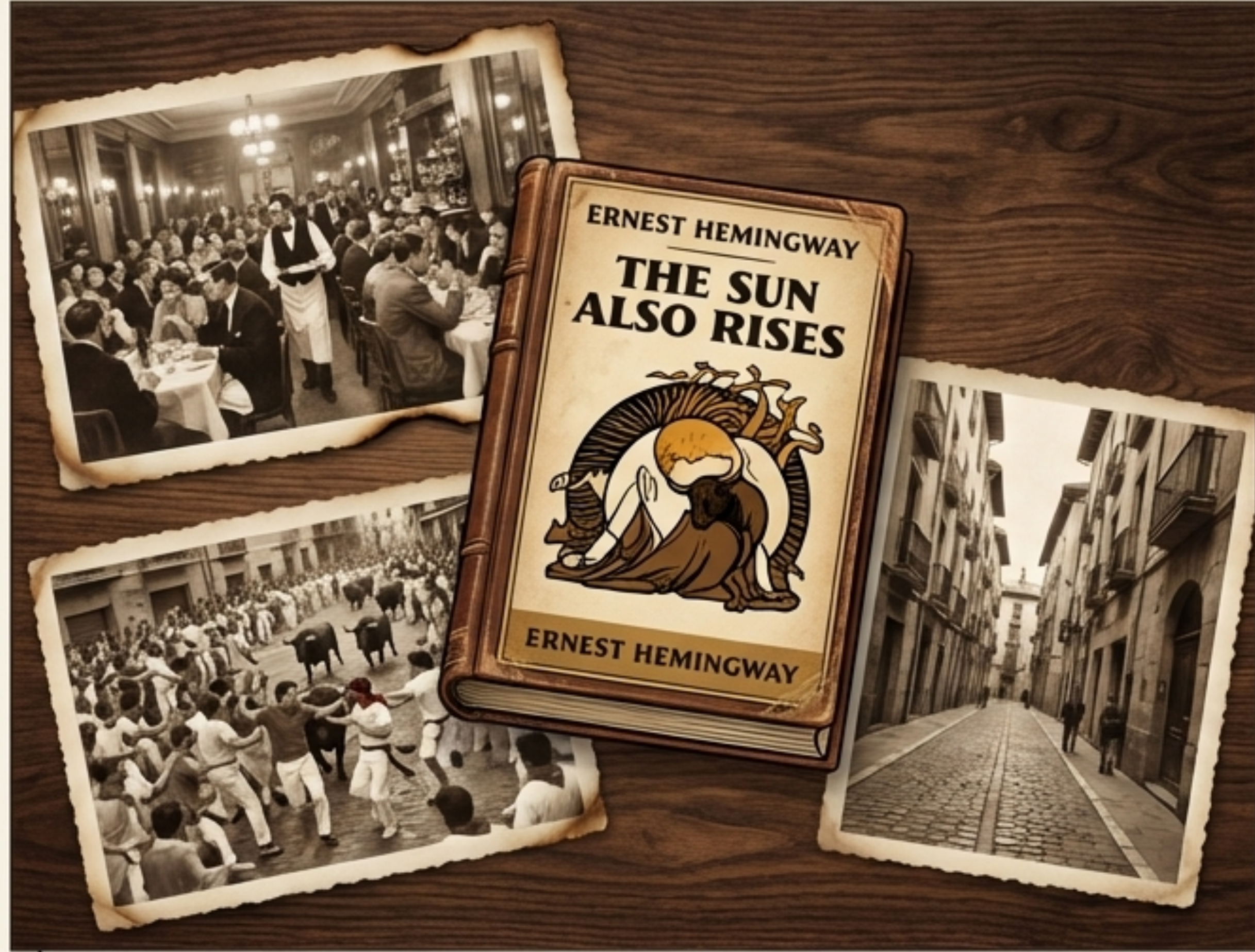

Pamplona: Hemingway'in Dünyaya Tanıttığı Adrenalin

Hemingway'in "Güneş de Doğar" ile ölümsüzleştirdiği San Fermín festivali, boğa kültürünün arenadan sokağa taşıdığı yerdir.

- **Encierro (Boğa Koşusu):** Her sabah 875 metrelik parkurda, altı dövüş boğasının arenaya taşınması sırasında insanların önlerinde koştuğu, yaklaşık 3 dakika süren bir adrenalin patlamasıdır.
- **Geleneksel Kıyafet:** Koşucular beyaz giyer ve kırmızı fular (pañuelico) takar. Beyaz saflığı, kırmızı ise şehrin azizi San Fermín'in kanını simgeler.
- **Gerçek Risk:** Bu koşu, her yıl yüzlerce yaralanmaya ve tarihte 16 ölüme neden olan ciddi bir ritüeldir. Hemingway'in aradığı "gerçek" tehlike burada sokağa iner.

Yaralı Bir Neslin Kutsal Mekanı: "Güneş de Doğar"

Hemingway'in başyapıtı "**Güneş de Doğar**" (1926), savaşın manevi olarak sakat bıraktığı "**Kayıp Kuşak**"ın hikayesidir.

- **Anlam Arayışı:** Değerlerini yitirmiş, alkol ve anlamsız ilişkilerle avunan bir grup arkadaş, Pamplona'daki **San Fermín** festivaline sığınır.
- **Arena Bir Ayna Görevi Görür:** Dışarıdaki dünyanın kaos ve ahlaki çöküşünün aksine, arena onlara onur, kural ve cesaret gibi kaybettikleri değerleri sunar.
- **Matador Pedro Romero:** Romandaki genç matador, yozlaşmamış tek karakterdir. O, her gün ölümle dürüstçe yüzleştiği için grubun geri kalanının sahteliğinden ayrılır ve ideal insanı temsil eder.

Maskenin Ardındaki Adam: Travma ve Erkeklik Miti

Eleştirmenlere göre Hemingway'in "aşırı erkeksi" temalara olan saplantısı, derinlerdeki kırılganlıklarını gizleyen bir maskedir:

- **Savaş Travması:** 18 yaşında yaşadığı ölümcül yaralanma, onda ömür boyu sürececek bir ölüm korkusu ve travma sonrası stres yarattı.
- **Korkuyu Kontrol Etme Çabası:** Boğa güreşi gibi ölümle yüzleşmeyi gerektiren tehlikeli ritüeller, korkuyu pasifçe beklemek yerine onunla aktif olarak "dans ederek" kontrol etme arayışıydı.
- **"Zayıf" Babanın İntiharı:** Babasının intiharını bir "korkaklık" olarak gören Hemingway, hayatı boyunca bu "zayıflığa" düşmemek için sert bir imaj inşa etti. Matadorun yenilgi anında bile onurlu duruşu, onun için en büyük erdemdi.

Yazı Sanatı Olarak Arena: Buzdağı Teorisi

- **Görünen (1/8):** Yalın cümleler, somut eylemler, net diyaloglar. Duygular asla doğrudan söylenmez.

- **Görünmeyen (7/8):** Asıl anlam, duygu, acı ve geçmiş, satır aralarında, yüzeyin altında gizlidir. Okuyucunun hissetmesi beklenir.

Hemingway'in edebi devrimi olan "**Buzdağı Teorisi**", onun boğa güreşi felsefesinin yazıdaki yansımasıdır.

Tıpkı bir matador gibi, Hemingway'in üslubunda da gereksiz tek bir hareket yoktur. Her kelime, bir kılıç darbesi kadar keskin ve amaçlıdır. Duygusal kontrol, hem arenada hem de sayfada en büyük güçtür.

En Kişisel Miras: Matador Adı Taşıyan Bir Oğul

Hemingway'in boğa güreşine olan hayranlığı o kadar derindi ki, 1923'te doğan ilk oğlu **John Hadley**'e göbek adı olarak **Nicanor** ismini verdi.

Bu isim, "**Güneş de Doğar**"daki **Pedro Romero** karakterine ilham veren, dönemin efsanevi matadoru **Nicanor Villalta**'dan geliyordu.

Hemingway için bu, sadece bir isim değildi; oğlunun hayat boyu bir matadorun sahip olduğu **cesaret**, **onur** ve "**stres altında zarafet**" ilkeleriyle yaşamasını umut ettiği bir mirastı.

Miras, Anı ve Vicdan

Boğa güreşi, Hemingway'in gördüğü gibi, insanın ölümle, onurla ve korkuyla olan en temel mücadelesinin bir sahnesi mi?

Yoksa zamanın ruhuna yenik düşmüş, modern vicdanın artık kabul edemeyeceği acımasız bir kalıntı mı?

“Güneş de Doğar” romanının sonunda olduğu gibi, belki de kesin bir cevap yoktur.

Sadece döngü devam eder: Bir kuşak gider, bir kuşak gelir... ve geriye bu kadim ritüelin geleceği hakkında “böyle düşünmenin güzel olup olmadığı” sorusu kalır.